

4.4.6 การจัดการผสมพันธุ์

การผสมพันธุ์ คือ การเพิ่มจำนวนประชากรสัตว์ การผสมพันธุ์ที่มีการวางแผนและจัดการที่ดีย่อมทำให้ได้ลูกที่มีคุณลักษณะพึงประสงค์ ประสิทธิภาพของการผสมพันธุ์ที่ดีขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น การจัดการเลี้ยงดู อาหาร ความสมบูรณ์พันธุ์ การเป็นสัด การตั้งท้อง ฯลฯ

ก. ความสมบูรณ์พันธุ์ (PUBERTY)

แพะเริ่มเป็นหนุ่มเป็นสาว (Maturity) เมื่ออายุ 3-4 เดือน แต่ไม่ควรที่จะปล่อยให้ผสมพันธุ์ เพราะถ้าหากผสมพันธุ์เมื่ออายุยังน้อยแพะจะแคระแกร็น โดยเฉพาะในตัวเมีย อายุที่ควรผสมพันธุ์สำหรับแพะสาวคือ 8-10 เดือน หรือน้ำหนักประมาณ 20-25 กิโลกรัม แต่ถ้าเลี้ยงดูดีอาจเร็วขึ้นอีกเล็กน้อย แพะอาจมีลูกครั้งแรกเมื่อครบ 1 ปี ได้ สำหรับแพะหนุ่มคือ 10 เดือน ขึ้นไป ดังนั้นในการจัดการควรแยกแพะรุ่น อายุ 3-4 เดือน ออกจากฝูง และคัดตัวเมียแยกเลี้ยงต่างหาก (เอกชัย, 2546)

องค์ประกอบที่มีบทบาทต่อความสมบูรณ์พันธุ์

1) สาเหตุทางพันธุกรรม พันธุกรรมของแพะแต่ละพันธุ์มีความสำคัญต่อความสมบูรณ์พันธุ์ เช่น การผสมติด การให้ลูกแฝดและช่วงระหว่างครอก ความสมบูรณ์พันธุ์และผลผลิตจะเพิ่มขึ้นไปตามอายุ และน้ำหนักของแม่พันธุ์

2) สาเหตุทางสิ่งแวดล้อม สภาพดินฟ้าอากาศ การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม มีบทบาทต่อการสืบพันธุ์เช่นเดียวกับการจัดการทั่วไป การจัดการด้านการสืบพันธุ์ เช่น การควบคุมแพะเพศผู้และเพศเมีย การตรวจการเป็นสัด ระยะเวลาที่ใช้ตัวผู้เข้าคุมฝูงผสมพันธุ์ รวมทั้งการจัดการเรื่องโรคและพยาธิ ล้วนมีความสำคัญต่อความสมบูรณ์พันธุ์ทั้งสิ้น

ข. การเป็นสัด (OESTRUS, HEAT)

การเป็นสัดหมายถึง ช่วงเวลาที่ตัวเมียยอมให้ตัวผู้ผสมพันธุ์ ปกติแพะ-แกะมีระยะการเป็นสัด (Oestrus period) 24-36 ชั่วโมง เกลี้ยแล้วจะนานประมาณ 30 ชั่วโมง ไข่จะตก (Ovulation) หลังจากเริ่มแสดงอาการเป็นสัดประมาณ 30-36 ชั่วโมง ดังนั้นจังหวะที่เหมาะสมสำหรับผสมพันธุ์จริงๆ คือ หลังจากเริ่มแสดงอาการสัดไป 18-24 ชม. เนื่องจากเป็นจังหวะที่ไข่ตก ไข่ตกอย่างไรก็ตามถ้าเป็นการเลี้ยงแบบปล่อยพ่อพันธุ์คุมฝูง การผสมพันธุ์ก็จะดำเนินไปเองตามธรรมชาติ พ่อพันธุ์สามารถผสมได้ตามอัธยาศัย คือ อาจผสมหลายครั้งก็ได้

อาการของแม่แพะเป็นสัดมีลำดับขั้นดังต่อไปนี้ (ภาพที่ 6.37-6.42)

- 1) กระวนกระวาย ไม่อยู่นิ่ง ร้องและวิ่งหาตัวผู้ ปัสสาวะบ่อย
- 2) ขึ้นทับตัวอื่นหรือยอมให้ตัวอื่นขึ้นทับ
- 3) เลียซึ่งกันและกัน
- 4) อวัยวะเพศบวมแดง มีน้ำเมือกไหล
- 5) สูดดมซึ่งกันและกัน
- 6) กระดิกหางตลอดเวลา

7) เนื้ออาหารและน้ำนมลด

ภาพที่ 6.37 แสดงการเป็นสัตว์ชั้น ก. กระวนกระวาย ไม่อยู่นิ่ง ร้องและวิ่งหาตัวผู้ ปัสสาวะบ่อย

ที่มา: Iranian Journal of Applied Animal Science (2012)

ภาพที่ 6.38 แสดงการเป็นสัตว์ชั้น ข. ขึ้นทับตัวอื่นหรือยอมให้ตัวอื่นขึ้นทับ

ที่มา: Iranian Journal of Applied Animal Science (2012)

ภาพที่ 6.39 แสดงการเป็นสัตว์ชั้น ค. เลียซึ่งกันและกัน

ที่มา: Iranian Journal of Applied Animal Science (2012)

ภาพที่ 6.40 แสดงการเป็นสัตว์ชั้น ง. อวัยวะเพศบวมแดง มีน้ำเมือกไหล

ที่มา: Iranian Journal of Applied Animal Science (2012)

ภาพที่ 6.41 แสดงการเป็นสัตว์ชั้น จ. สูดดมซึ่งกันและกัน

ที่มา: Iranian Journal of Applied Animal Science (2012)

ภาพที่ 6.42 แสดงการเป็นสัตว์ชั้น ฉ. กระจกหางตลอดเวลา

ที่มา: Iranian Journal of Applied Animal Science (2012)

ค. วงรอบการเป็นสัด (Oestrus cycle)

รอบการเป็นสัด (Estrus cycle) ของแพะและแกะจะอยู่ในช่วงประมาณ 17-21 วัน (ศิริชัย, 2531; ลักษณ์ และ สุภนุช, 2548) เมื่อแม่แพะได้รับการผสมพันธุ์และตั้งท้องแล้วจะไม่เป็นสัดอีก และจะไม่ยอมให้ตัวอื่นขึ้นทับจะวิ่งหนีหรือจะนอนหมอบเมื่อถูกทับ โดยทั่วไปแพะเป็นสัดที่มีฤดูกาลสำหรับผสมพันธุ์ แพะเอเชียเป็นสัดฤดูที่มีอากาศร้อนชื้นและมีอาหารสมบูรณ์ แพะยุโรปจะเป็นสัดเมื่อมีอากาศเย็น ในช่วงเดือนกันยายน-พฤศจิกายน และให้ลูกระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน ของปีถัดไป แต่บางประเทศอาจผสมได้ตลอดปี การผสมเทียมจะช่วยแก้ปัญหาการไม่ยอมผสมพันธุ์นอกฤดูได้ **ตารางที่ 6.1**

ตารางที่ 6.1 แสดงวงรอบการเป็นสัดของสัตว์ชนิดต่าง ๆ

ชนิดของสัตว์	วงรอบการเป็นสัด	ระยะการเป็นสัด	ช่วงเวลาตกไข่
แพะ	17-21 วัน	24-36 ชั่วโมง	หลังการเป็นสัด 20-30 ชั่วโมง
แกะ	16-17 วัน	32-40 ชั่วโมง	หลังการเป็นสัด 30-36 ชั่วโมง
สุกร	19-20 วัน	48-72 ชั่วโมง	หลังการเป็นสัด 35-15 ชั่วโมง
โค	21-22 วัน	18-19 ชั่วโมง	หลังการเป็นสัด 35-45 ชั่วโมง
ม้า	19-25 วัน	4-8 ชั่วโมง	ก่อนหมดสัด 1-2 วัน

ที่มา: ลักษณ์ และ สุภนุช (2548)

ง. การตั้งท้อง (PREGNANCY, GESTATION PERIOD)

แพะตั้งท้องนานประมาณ 147-155 วัน (เฉลี่ย 152 วัน) แพะหลังจากผสมติดแล้วจะมีนิสัยเจ็บสงบ น่านมลดเป็นอยู่ประมาณ 2-3 อาทิตย์ เมื่อตั้งท้องได้ 2-3 เดือน รูปร่างลักษณะจะเปลี่ยนไปอย่างมองเห็นได้ชัด ควรให้แม่แพะได้ออกกำลังกายบ้าง มิฉะนั้น จะทำให้คลอดยาก หลังจากคลอดลูกประมาณ 1-2 เดือน แม่แพะจึงจะแสดงอาการเป็นสัดอีกพร้อมที่จะผสมพันธุ์ได้ ดังนั้น หากเลี้ยงดูแม่แพะให้มีสุขภาพดี สมบูรณ์แข็งแรงแม่แพะสามารถให้ลูกได้ปีละ 2 ครั้ง

จ. การผสมพันธุ์แม่แพะ

ถ้าการตรวจสอบการเป็นสัดไม่แน่นอน ทั่ว ๆ ไปแล้วช่วงเวลาผสมที่เหมาะสมคือ จะผสมหลังจากพบสัด 12 ชั่วโมง โดยประมาณ

อายุแม่พันธุ์แพะ-แกะสำหรับการผสมครั้งแรก คือ 8-10 เดือน ซึ่งอวัยวะสืบพันธุ์เจริญเต็มที่แล้ว สำหรับแพะ-แกะสาวแรกคลอดได้รับการผสม 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 2 ห่างจากครั้งแรกประมาณ 24 ชั่วโมง ในช่วงแสดงอาการสัด จึงจะให้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ หลังจากผสมแล้ว

สามารถปล่อยเลี้ยงในฝูงตามปกติ ไม่ต้องดูแลเป็นพิเศษถ้าแสดงอาการเป็นสัปดาห์ใน 21 วันหลังผสม แสดงว่าผสมไม่ติดต้องทำการผสมใหม่ และหากต้องทำการผสมถึง 3 ครั้งแล้วยังผสมไม่ติดก็ควรพิจารณา คัดทิ้ง

จ. ปัญหาที่พบในการผสมพันธุ์สัตว์ ในการผสมพันธุ์แพะ-แกะอาจพบปัญหาต่าง ๆ ดังแสดงไว้ในตารางที่ 6.2

ตารางที่ 6.2 แสดงปัญหาเกี่ยวกับการผสมพันธุ์ และข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข

อาการ	สาเหตุ	ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข
1. เป็นสัดปกติ แต่ผสมไม่ติด	1. ความรู้สึกลทางเพศของตัวผู้ต่ำ	1. ตรวจสอบน้ำเชื้อและเพิ่มจำนวนพ่อพันธุ์คุมฝูง 2. ตรวจสอบคูบเท้าของพ่อพันธุ์ 3. เพิ่มหญ้าสดและวิตามินเอ 4. ให้เกลือโดยละลายน้ำให้กิน เสริมธาตุทองแดง 5. คัดแม่พันธุ์ทิ้ง
2. เป็นสัดบ่อยเกินไปหรือช่วงเป็นสัดยาวเกินไป	1. แม่พันธุ์มีความสมบูรณ์พันธุ์ต่ำ 2. เนื้องอกที่รังไข่	1. ให้กินน้ำตลอดเวลา และให้หญ้าแห้งที่ไม่มีพืชตระกูลถั่ว 2. ให้แร่ธาตุและสารทองแดง 3. เพิ่มระยะการรีดนม ตรวจสอบเนื้องอกและเอาออก
3. แท้งระยะตั้งท้องใกล้คลอด	1. สารพิษจากสารอาหาร 2. การจัดการไม่ดี	1. ปรับปรุงด้านการจัดการ 2. ลดอาหารในระยะต้นของการตั้งท้องและเพิ่มอาหารใน 3 อาทิตย์สุดท้าย 3. ก่อนคลอด ตรวจสอบโรคแท้ง
4. แท้งระยะแรกของการตั้งท้อง	1. พยาธิภายใน 2. อ่อนแอ ป่วย	1. ตรวจสอบและถ่ายพยาธิตามโปรแกรมอย่างเคร่งครัด 2. ให้อาหารสดและเพิ่มวิตามิน เอ
5. คลอดยาก	1. ลูกแพะมีขนาดใหญ่	1. ลดอาหารในระยะแรกของการตั้งท้อง และเพิ่มอาหารในแปดอาทิตย์สุดท้ายก่อนคลอด 2. เสริมอาหารแร่ธาตุ
6. ตั้งท้องหลอก	ไม่ทราบสาเหตุ	

ที่มา: ดัดแปลงจาก ถวัล (2542)

ช. การใช้งานพ้อแพะ

แพะตัวผู้จะเริ่มใช้ผสมพันธุ์เมื่ออายุประมาณ 10 เดือนขึ้นไป ข้อพิจารณาการใช้พ้อพันธุ์ คือ พ้อแพะหนุ่มอายุไม่ถึง 1 ปี ใช้คุมฝูงได้ประมาณ 10-20 ตัว หรือผสมพันธุ์สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ใน 1 ปี พ้อพันธุ์ไม่ควรผสมแม่พันธุ์เกิน 80-100 ตัว ปกติพ้อพันธุ์ 1 ตัว คุมฝูงแม่พันธุ์ 25 ตัว หรือน้อยกว่า โดยทั่วไปจะปล่อยให้พ้อพันธุ์อยู่กับแม่พันธุ์ตลอดเวลา ตัดปัญหาไม่ต้องทำทำบันทึกประวัติ และการกำหนดวันคลอด ยกเว้นจะจัดการให้เข้มงวดขึ้น อาจต้องกำหนดฤดูผสมพันธุ์ ต้องการทำบันทึกประวัติที่เข้มงวดควรแยกพ้อพันธุ์ในเวลากลางคืน ค่อยปล่อยรวมฝูงในตอนกลางวัน ทุก 2 ปี ควรหมุนเวียนพ้อแพะไปคุมฝูงอื่นเพื่อป้องกันการเกิดเลือดชิด หรืออาจแลกเปลี่ยนพ้อแพะกันในหมู่เกษตรกร การกำหนดฤดูผสมพันธุ์ จะช่วยลดกลิ่นฉุนของเนื้อและนม เนื่องจากพ้อพันธุ์มีกลิ่นตัวฉุนมากในฤดูผสมพันธุ์

ข้อปฏิบัติบางประการเกี่ยวกับการผสมพันธุ์

- 1) ในการปรับปรุงพันธุ์มักใช้แพะเพศเมียเป็นพันธุ์พื้นเมืองที่ถูกคัดเลือกไว้แล้ว พ้อพันธุ์เป็นแพะพันธุ์แท้เท่านั้น ทางฟาร์มมีหน้าที่เพียงจัดหาเฉพาะพ้อพันธุ์มาสับเปลี่ยนหมุนเวียนเพียงอย่างเดียว
- 2) ลูกเพศผู้ที่ไม่ได้คัดไว้ทำพันธุ์ ควรตอนเมื่ออายุไม่เกิน 2 เดือน
- 3) การผสมพันธุ์ควรทำการผสมเป็นฤดู เพื่อสะดวกในการจัดการ ปกติควรผสมปีละ 2 ครั้ง
- 4) ควรตรวจการเป็นสัดอย่างใกล้ชิด และผสมพันธุ์ในช่วงครึ่งหลังของการเป็นสัด ให้ผสม 2 ครั้ง เพื่อให้มีอัตราการผสมติดดีขึ้น แร่ธาตุ เช่น ทองแดง โคบอลต์ ไอโอดีน และฟอสฟอรัส มีความสำคัญต่อความสมบูรณ์พันธุ์มาก
- 5) ควรแยกแม่แพะท้องแก่เข้าคอกคลอดก่อนคลอด 1 อาทิตย์ และเมื่อคลอดแล้วให้เลี้ยงขังไว้ในคอกคลอดต่อไปอีกหนึ่งอาทิตย์จึงปล่อยลงแปลง
- 6) ไม่ควรนำพ้อผสมกับลูกตัวเมีย หรือลูกตัวผู้ผสมกับแม่ เพราะอาจทำให้ลูกที่เกิดขึ้นตัวเล็กลง ไม่สมบูรณ์ หรือแสดงลักษณะที่ไม่ดี เช่น พิการ อัมพาตทองแดง ตาบอด ฯ
- 7) ควรสับเปลี่ยนหมุนเวียนพ้อพันธุ์ตัวใหม่ทุก 12 เดือน
- 8) ควรคัดแม่พันธุ์ที่ผสมไม่ติด จากการผสมมากกว่า 2 ครั้ง ออกจากฝูง
- 9) ควรแยกเลี้ยงแม่ท้องแก่ และแม่เลี้ยงลูกไว้ในคอกต่างหาก เพื่อกัน

อันตรายจากตัวอื่น

ซ. วิธีการผสมพันธุ์

วิธีการผสมพันธุ์แพะ-แกะสามารถทำได้หลายวิธีด้วยกัน ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

- 1) การจูงผสม เป็นการนำเพศผู้เข้าหาเพศเมีย หรือจะนำเพศเมียเข้าหาเพศผู้ก็ได้
- 2) การปล่อยคุมฝูง ปกติจะมีอัตราส่วนระหว่าง พ่อพันธุ์ต่อแม่พันธุ์ที่นิยมปล่อยคุมฝูงจะมีอัตราส่วน ดังนี้ คือ พ่อหนุ่ม (อายุน้อยกว่า 2 ปี) 1 ตัว ต่อแม่ 10-15 ตัว พ่ออายุ 2 ปีขึ้นไป 1 ตัว ต่อแม่ 20-30 ตัว **ภาพที่ 6.43**

ภาพที่ 6.43 แสดงพฤติกรรมกรรมการสูดดมกลิ่นเพศเมียของพ่อแพะขณะคุมฝูง

ที่มา: บล็อกชุมชนทางแพะ (2550)

3) การผสมเทียม (Artificial insemination: AI) ในปัจจุบันมีการผสมเทียมแพะ-แกะเพิ่มมากขึ้น แต่ควรทำด้วยผู้เชี่ยวชาญจริง ๆ เท่านั้น ข้อดีของการผสมเทียมมีหลายประการด้วยกัน คือ สามารถเพิ่มจำนวนแพะ-แกะ ได้อย่างรวดเร็ว สามารถควบคุมโรคเกี่ยวกับการสืบพันธุ์ได้อย่างแน่นอน กำจัดปัญหาพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ผสมกันเอง โดยขาดการควบคุม ลดค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาพ่อพันธุ์ เพิ่มอัตราการปรับปรุงพันธุ์กรรม เนื่องจากน้ำเชื้อที่ใช้จะได้มาจากพ่อพันธุ์ที่คัดเลือกจากพ่อพันธุ์ที่มีคุณภาพและได้ตรวจสอบแล้ว เพิ่มจำนวนแม่พันธุ์ที่พ่อพันธุ์สามารถผสมได้ เนื่องจากการหลั่งน้ำเชื้อ 1 ครั้ง สามารถนำไปผสมกับแม่พันธุ์ได้หลายตัว การใช้กระบวนการเหนี่ยวนำให้แพะหรือแกะเป็น

สัตว์พร้อมกัน ทำให้ผสมเทียมพร้อมกัน ช่วยให้การจัดการเลี้ยงดูได้พร้อมกันเป็นรุ่น ๆ เพื่อสนองความต้องการของตลาดได้อย่างแน่นอน

ฉ. ระบบการผสมพันธุ์แพะ-แกะ

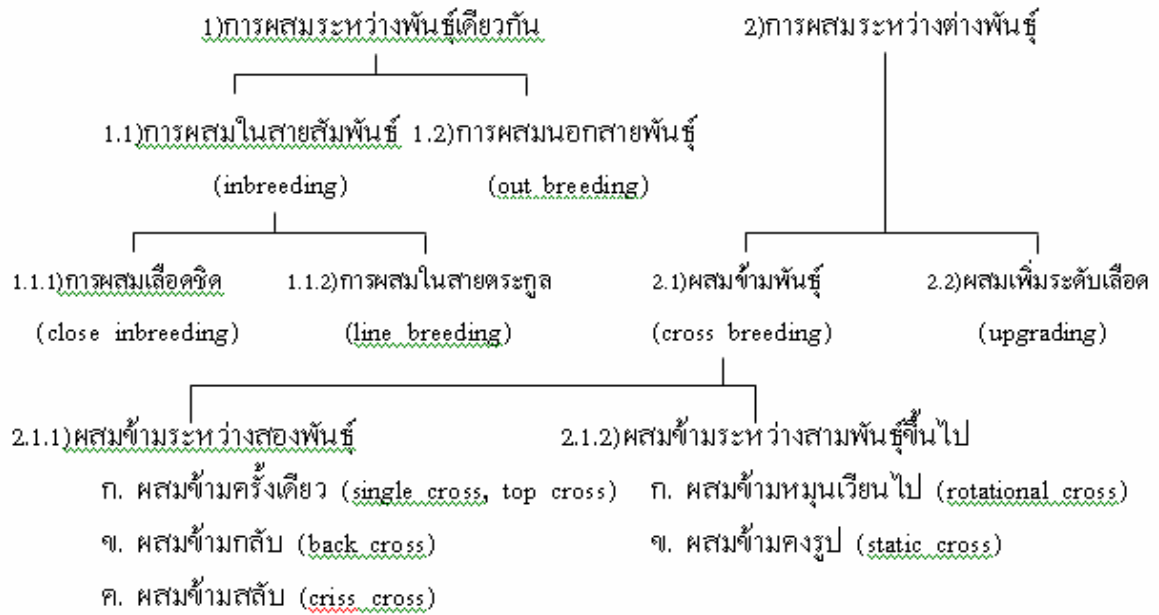
ระบบการผสมพันธุ์ที่ควรสนใจสำหรับแพะ-แกะมีอยู่หลายวิธี ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้เลี้ยง ในประเทศแถบร้อนชื้น คุณภาพทางพันธุกรรมของสัตว์ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากไม่มีการวางแผนในการปรับปรุงพันธุ์ ปล่อยให้สัตว์เกิดการผสมเลือดชิด ฯลฯ (วินัย, 2542) ในยุคต้น ๆ ของการเลี้ยงยังไม่เน้นอัตราการเจริญเติบโต เน้นเพียงความทนทานต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งก็ไม่ได้เป็นความผิดของผู้เลี้ยง ปัจจุบันการผสมพันธุ์แพะ-แกะ ผู้เลี้ยงจึงหันมาเน้นการเพิ่มผลผลิต โดยการนำเข้าพ่อแม่สัตว์พันธุ์ดีจากต่างประเทศ ที่สามารถปรับตัวได้ดีกับสภาพภูมิอากาศและการเลี้ยงดูของไทยเข้ามา แทนการปรับปรุงสัตว์พันธุ์พื้นเมืองที่มีอยู่เดิม และสร้างพ่อแม่พันธุ์เลือดผสมเพื่อทดแทนการนำเข้า ระบบการผสมพันธุ์แพะ-แกะที่นิยมทำกันในประเทศไทย มีดังนี้

1) การผสมเพื่อยกระดับสายเลือด (grading up) เป็นวิธีที่นิยมกันในประเทศเขตร้อนหลายประเทศ โดยการนำเข้าสัตว์พันธุ์ดีจากต่างประเทศมาผสมกับสัตว์พื้นเมืองในประเทศ เช่น การปรับปรุงพันธุ์แพะโดยการผสมเพื่อยกระดับสายเลือดของไทย เริ่มจากการรวบรวมแม่พันธุ์พื้นเมือง คัดแต่ตัวดี ๆ ไว้ ตามต้องการ แล้วจัดหาพ่อพันธุ์ดี เช่น ถ้าต้องการสร้างลูกผสมแพะนม นิยมใช้พ่อพันธุ์ยุโรป คือ พันธุ์ซาแนน ลูกที่เกิดจะมีเลือดแพะซาแนนครึ่งหนึ่ง จะให้ผลผลิตนมสูงกว่าแพะพื้นเมือง แต่ส่วนใหญ่เกษตรกรจะนิยมให้มีเลือดซาแนนไม่ต่ำกว่า 75% ซึ่งสามารถทำได้โดยการนำลูกผสม 50% เพศเมีย ดังกล่าวไปผสมกับพ่อซาแนนพันธุ์แท้ ตัวเดิมหรือตัวใหม่ ก็จะได้ลูกผสมที่มีเลือดซาแนน 75% คัดตัวดี ๆ ไว้ใช้เป็นพ่อพันธุ์หรือแม่พันธุ์ต่อไป เป็นต้น ภาพประกอบที่ 6.44-6.46

2) การผสมข้ามต่างพันธุ์ (cross breeding) หมายถึง การผสมข้ามของสัตว์พันธุ์แท้ 2 พันธุ์ เพื่อให้ได้ผลผลิตสูงกว่าค่าเฉลี่ยของพ่อ แม่ หรือ เกิดผลดีที่เรียกว่า ไฮบริด วิกอร์ (hybrid vigour) เช่น การปรับปรุงพันธุ์แกะของเกษตรกรระดับฟาร์มในประเทศไทยจะใช้วิธีผสมข้าม โดยใช้พ่อพันธุ์แท้พันธุ์ชนที่มีขนสั้น ทนร้อน เช่น พันธุ์เมอริโนหรือพ่อพันธุ์กึ่งเนื้อกึ่งนม เช่น พันธุ์คอร์เซทหรือแกะพันธุ์เนื้อ เช่น พันธุ์คาทาดิน คอร์ปเปอร์ หรือ ซานตาอีนัส ผสมข้ามกับแกะพันธุ์หางยาวที่คัดไว้อย่างดีแล้ว เพื่อผลิตลูกผสมสอง-สามสายเลือด ที่มีลักษณะทนทาน เลี้ยงง่าย โตเร็ว (บวรศักดิ์, 2537)

3) การผสมภายในสายพันธุ์หรือสายเลือด (line breeding) คือ การผสมพันธุ์ของพ่อพันธุ์ลักษณะดีเด่นกับสัตว์ในฝูง โดยยึดพ่อพันธุ์ลักษณะดีเด่นเป็นหลัก เพื่อรักษาความสัมพันธของสัตว์ในฝูงให้มีความใกล้ชิดกับบรรพบุรุษที่มีลักษณะดีเด่น (สีğun, 2554) ทั้งนี้มิได้มุ่งเน้นที่จะเก็บรักษาสายเลือดของบรรพบุรุษตัวหนึ่งตัวใด แต่เป็นไปเพื่อการบำรุงรักษาสัตว์พันธุ์แท้ไว้ เช่น การอนุรักษ์พันธุ์แท้ที่เป็นพันธุ์พื้นเมืองของไทยซึ่งยังคงมีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องมีการอนุรักษ์ไว้ หรือการสร้างสัตว์พันธุ์แท้ ในแผนการสร้างสัตว์พันธุ์ใหม่ทุกสายพันธุ์ต้องปิดท้ายแผนการผสมพันธุ์ด้วยการผสมภายในสายพันธุ์หรือในสายเลือด เพื่อให้เกิดความนิ่ง

แผนผังการผสมพันธุ์

ภาพที่ 6.44 แสดงแผนผังการผสมพันธุ์แบบต่าง ๆ

ที่มา: บุญเสริม (2546)

ภาพที่ 6.45 แสดงแพะพันธุ์ผสมพื้นเมืองกับพันธุ์ชาแนนเลือด 75% ใช้เป็นพ่อพันธุ์

ที่มา: ไทยฟีดคอตเน็ต (2554)

ภาพที่ 6.46 แสดงแกะพันธุ์คอร์เปอร์ผสมแกะพันธุ์หางยาว

ที่มา: ไทยฟีดคอตเน็ต (2555)